

Innovationer och förädlad skogsråvara i världsklass

Regional handlingsplan

Region Örebro län

Innovationer och förädlad skogsråvara i världsklass

Regional handlingsplan

Utgiven av: Region Örebro län, 2021

Författare: David Erlandsson

Form: Jessica Jeppson

Vid eventuella frågor om innehållet, kontakta
therese.hjelseth@regionorebrolan.se

Region Örebro län

Box 1613, 701 16 Örebro

Besöksadress: Eklundavägen 1

Tel: 019-602 10 00

<https://utveckling.regionorebrolan.se/produktion-och-konsumtion>

Örebroregionen – Sveriges hjärta

En attraktiv och pulserande region för alla

Övergripande mål

	Stark konkurrenskraft	Hög och jämlik livskvalitet	God resurseffektivitet
Effektmål	<ul style="list-style-type: none"> Förbättrad kompetensförsörjning Ökad kunskapsintensitet Ökad innovationskraft Ökad entreprenöriell aktivitet Ökad nationell attraktionskraft Ökad global konkurrenskraft Ökad tillväxt i näringslivet Ökad produktion inom areella näringar 	<ul style="list-style-type: none"> Goda uppväxtvillkor Goda försörjningsmöjligheter Ökad grad av delaktighet och inflytande Attraktiv boende- och närmiljö God och jämlik hälso- och sjukvård God och jämlik folkhälsa 	<ul style="list-style-type: none"> Minskad klimatpåverkan Giftfri miljö Ökad biologisk mångfald Säkrad vattenförsörjning

Prioriterade områden

Näringsliv och entreprenörskap	■	■	■
Innovationskraft och specialisering	■	■	■
Kunskapslyft och utbildning	■	■	
Kompetensförsörjning och matchning	■	■	
Social sammanhållning och demokrati	■	■	
Hälsofrämjande arbete och hälso- och sjukvård	■	■	■
Konsumtion och försörjning	■	■	■
Bostadsförsörjning och attraktiva miljöer	■	■	■
Transporter och infrastruktur	■	■	■
Upplevelser och evenemang	■	■	■

Översiktsbild av regionala utvecklingsstrategin, RUS – kopplingen mellan vision, övergripande mål, effektmål och prioriterade områden. Denna handlingsplan adresserar främst det prioriterade området Konsumtion och försörjning. Den bidrar även till att vi når flera av effektmålen.

Förord

Denna handlingsplan är Region Örebro läns bidrag till länets regionala skogsprogram som ska verka för att bidra till målen och visionen i det nationella skogsprogrammet. Genom att analysera våra regionala förutsättningar har vi tagit fram en plan på hur vi kan öka en hållbar produktion och konsumtion av skogsråvaror i vårt län. Vi tror på att arbeta för att stärka hela den skogliga värdekedjan där alla aspekter av hållbarhet tas i beaktning.

Örebro län har starka förutsättningar för en skoglig bioekonomi både genom nya innovativa förädlade produkter och nya innovativa tjänster inom exempelvis naturturismen. Förståelsen av att förädlingsvärdet av bioekonomin kan se olika ut kommer vara avgörande för att stärka hela den regionala skogliga bioekonomin.

En ökad skoglig bioekonomi får inte ske på bekostnad av andra ekologiska eller sociala viktiga värden. Utgångspunkten i vårt arbete med den skogliga bioekonomin ska vara genom en stark samverkan med näringsliv, akademi, offentliga organisationer och civilsamhället så att alla viktiga aspekter tas tillvara. Vi vill bidra till att Örebro län blir en stark bioekonomisk region som förknippas med innovation och kunskapsutveckling runt hållbarhets- och hälsoaspekter kopplat till skog.

Målet med denna handlingsplan är att regionen har en cirkulär och biobaserad ekonomi med en effektiv förädling av skogsråvaran, där innovativa produkter och tjänster utvecklas och bidrar till en hållbar tillväxt i hela länet. Genomförandet av

denna handlingsplan ska ske i bred samverkan med aktörer i länet. Genom handlingsplanens strategiska utgångspunkt kan vi i länet kraftsamla för att bidra till en långsiktigt och mer hållbar utveckling i Örebro län.

Irén Lejégren
Ordförande
Regionala tillväxtnämnden

Innehåll

1 Sammanfattning	9
Den skogliga bioekonomin	9
Offentlig sektor	9
Forskning och innovation	9
Regler och villkor	9
2 Inledning	10
2.1 Syfte	10
2.2 Övergripande mål	10
3 Utgångspunkter	11
3.1 Bioekonomi och skoglig bioekonomi	11
3.2 Global utmaning	11
3.3 EU:s skogspolitik	12
3.3.1 EU:s gröna giv	12
3.4 Sveriges nationella skogsprogram	12
3.5 Jämställdhet, social och ekonomisk hållbarhet	13
4 Styrande strategier och mål	15
4.1 Regional utvecklingsstrategi för Örebro län	15
4.2 Innovationsstrategi Örebroregionen – en strategi för Smart specialisering	15
4.3 Handlingsplan för näringsliv och entreprenörskap	16
4.4 Energi- och klimatprogrammet för Örebro län 2017–2020	16

5 Nulägesanalys	17
5.1 Skogsbruket i Örebro län	17
5.2 Företagsstruktur av förädlad skogsråvara	17
5.3 Marknad	17
5.4 Konsument	18
5.5 Koppling till besöksnäring, turism och social ekonomi	18
5.6 Länets förädlingsindustri	20
5.7 Utbildning, kompetensförsörjning och forskning	21
5.7.1 Utbildning	21
5.7.2 Kompetensförsörjning	21
5.7.3 Forskning	23
5.8 Innovation	23
5.8.1 Innovationsstödjande strukturer	24
6 Resultat	27
6.1 Insatsområden och prioriterade aktivitetsområden	27
6.2 Insatsområden	27
6.2.1 Den skogliga bioekonomin	27
6.2.2 Offentlig sektor	29
6.2.3 Forskning och innovation	31
6.2.4 Regler och villkor	32
7 Samverkan och genomförande	34
Bildförteckning	35

1 Sammanfattning

För att nå målen i Agenda 2030 och uppnå Parisavtalet måste det ske en omställning i samhället. Att lämna det fossilbaserade samhället som har byggts upp är helt nödvändigt och att utveckla den skogliga bioekonomin är en viktig pusselbit i detta.

Örebro län är en del av ett sammanhang och måste identifiera vårt unika bidrag till dessa samhällsutmaningar. För att stärka vår roll behövs samverkan med andra regioner, nationellt och internationellt. Men kanske viktigast är att vi inom vårt län hittar effektiva sätt att samverka för att nå gemensamt uppsatta mål.

Denna handlingsplan, som är en del av det regionala skogsprogrammet för Örebro län, pekar ut en riktning med ett övergripande mål att regionen har en cirkulär och biobaserad ekonomi med en effektiv förädling av skogsråvaran, där innovativa produkter och tjänster utvecklas och bidrar till en hållbar tillväxt i hela länet.

Våra regionala behov, våra specialiseringar och specifika utmaningar i länet ska styra innehållet i arbetet. Genom detta bidrar Örebro län även till målen i det nationella skogsprogrammet och den regionala utvecklingsstrategin, RUS.

I nära samråd med länets aktörer har fyra insatsområden tagits fram med flera prioriterade aktivitetsområden mot områden som pekats ut i dialog med näringsliv, offentlig sektor, akademi och civilsamhälle samt med en utgångspunkt i naturkapitalets begränsningar och möjligheter. De fyra identifierade insatsområdena är: den skogliga bioekonomin, offentlig sektor, forskning och innovation samt regler och villkor.

Den skogliga bioekonomin

Länet har en cirkulär och biobaserad ekonomi med en effektiv förädling av skogsråvaran, där innovativa produkter och tjänster utvecklas. Länets bioekonomi ser potentialen i näringslivet och innovationer kopplade till förpackningar, träbyggande och de logistiska utmaningarna. Nya innovativa metoder och tjänster inom naturturism och folkhälsa främjar också länets bioekonomi.

Offentlig sektor

Länets offentliga aktörer driver efterfrågan på varor och tjänster ur den skogliga bioekonomin. Genom upphandling kan nya typer av produkter och tjänster öka kunskapen om mervärdet av en cirkulär och skoglig bioekonomi.

Forskning och innovation

Nära samverkan med akademi, näringsliv, offentlig sektor och civilsamhälle och en ökad förståelse om naturkapitalets roll i innovationssystemet kommer att främja och skapa utveckling av den regionala skogliga bioekonomin. Att stärka kopplingen mellan länets aktörer och företagsklustret Paper Province i Värmland är ett tydligt sätt att stärka länsövergripande samverkan för att skapa utveckling i båda länen.

Regler och villkor

Länets aktörer måste förhålla sig till nationella och europeiska regler och villkor, vilket kan skapa förutsättningar eller begränsningar för den skogliga bioekonomin. Att öka förståelsen för de utmaningar länets aktörer har inom den skogliga bioekonomin på kort och lång sikt skapar förutsättningar för en givande dialog med representanter på nationell och europeisk nivå.

2 Inledning

Jordens resurser är ändliga och för att uppnå de europeiska, nationella och regionala energi- och klimatmålen krävs en utfasning av fossil energi. En viktig resurs i denna omställning är skogen, eftersom en fungerande skoglig bioekonomi kan bidra till en hållbar tillväxt samtidigt som den bidrar till den nödvändiga omställning länet står inför. Råvaror från skogen är mångsidiga och kan användas i flera olika branscher och därför är det viktigt att uppmuntra och synliggöra den regionala innovationskraften inom skoglig bioekonomi. Samtidigt är skogen ömtålig och avgörande för den biologiska mångfalden, vår folkhälsa och turismen.

Det nationella skogsprogrammet med visionen ”Skogen, det gröna guldets, ska bidra med jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi” antogs av riksdagen den 18 maj 2018.¹ För att uppnå denna vision lade regeringen fram mål för fem fokusområden:

1. Ett hållbart skogsbruk med ökad klimatnytta.
2. Mångbruk av skog för fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet.
3. Innovationer och förädlad skogsråvara i världsklass.
4. Hållbart brukande och bevarande av skogen som en profilfråga i svenskt internationellt samarbete.
5. Ett kunskapskliv för ett hållbart brukande och bevarande av skogen.

För att det nationella skogsprogrammet ska få önskad slagkraft krävs regionala skogsprogram där man tar hänsyn till de regionala förutsättningarna och den regionala kunskapen. Därför har Länsstyrelsen i Örebro län fått ansvaret att ta fram länets skogsprogram som kommer att kompletteras med denna handlingsplan.

Denna handlingsplan lägger fokus på fokusområde 3 i det nationella skogsprogrammet, innovationer och förädlad skogsråvara i världsklass. Region Örebro län täcks till 75 procent av skog² vilket ger regionen starka förutsättningar för skoglig bioekonomi som är ett viktigt steg för att uppnå en hållbar omställning och tillväxt.

Handlingsplanen ska förtydliga hur Örebro län bidrar till det nationella skogsprogrammet genom att på olika sätt gynna innovation, produktion och konsumtion av skogliga råvaror och tjänster i länet.

2.1 Syfte

Syftet med den regionala handlingsplanen är att ge oss i länet en gemensam riktning och visa på prioriterade insatsområden för hur vi tillsammans kan ta tillvara länets potential för utveckling och tillväxt inom den skogliga bioekonomin.

2.2 Övergripande mål

Regionen har en cirkulär och biobaserad ekonomi med en effektiv förädling av skogsråvaran, där innovativa produkter och tjänster utvecklas och bidrar till en hållbar tillväxt i hela länet.

1. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/05/sveriges-forsta-nationella-skogsprogram/>

2. Tabell över arealer land och vatten med landarealen uppdelad på markslag, SCB, statistikdatabasen 2010.

3 Utgångspunkter

3.1 Bioekonomi och skoglig bioekonomi

Bioekonomi är ett allt mer populariserat begrepp och appliceras ofta som en lösning för de samhällsutmaningar vi står inför. Bioekonomi är enkelt uttryckt ett ekonomiskt system som förlitar sig på jordens biologiska resurser. I ett bioekonomiskt samhälle används förnybara råvaror från jorden, skogen och havet istället för de fossila material som i mångt och mycket används idag. Genom att ställa om ekonomin till en bioekonomi minskar vi klimatpåverkan och optimerar ekosystemtjänsternas värde.

Den skogliga bioekonomin är alltså förnybar råvara från skogen och genom att utveckla den skogliga bioekonomin att bli mer innovativ bidrar det till att minska utsläppen av växthusgaser samt bidrar till en hållbar tillväxt i länet. Den skogliga bioekonomin omfattar flera olika sektorer, skogsbruket, pappers- och massabruk, byggindustri, bioenergi, naturturism, med mera.

3.2 Global utmaning

Utfasningen av en fossil ekonomi till en bioekonomi är en global utmaning och det övergripande målet med en omställning till en bioekonomi är att minska utsläppen av växthusgaser. Denna gemensamma samhällsutmaning är en del av de 17 globala mål som finns i Agenda 2030, FN:s mål för att minska extrem fattigdom, ojämlikheter och orättvisor i världen, främja fred och rättvisa samt lösa klimatkrisen. De globala målen är integrerade och berör hållbar utveckling utifrån tre dimensioner: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

Flera av dessa mål har direkt betydelse i arbetet och finns också med i det nationella skogsprogrammet. Det rör ett brett spann av målsättningar från hållbar energi för alla, hållbar konsumtion och hållbara innovationer till ekosystem och biologisk mångfald.

3.3 EU:s skogspolitik

EU bedriver ingen gemensam skogspolitik eftersom det saknas grund för detta i EU:s fördrag. Däremot berörs skogen och skogsbruket av beslut som tas inom en rad andra politikområden. Ett antal av EU-kommissionens generaldirektorat ansvarar för frågor som rör olika aspekter av skog, skogsbruk och skogsnäringen. Viktiga direktorat när det gäller skogsfrågor är till exempel de som hanterar jordbruk, miljö, energi, klimat, handel och näringsliv. Två av de mer övergripande handlingarna som berör skogspolitiken från EU är EU:s skogsstrategi samt EU:s bioekonomistrategi.

EU-kommissionen lanserade EU:s skogsstrategi i september 2013 med rubriken En ny och bredare syn på skogen. Skogsstrategin är tänkt att fungera som ett ramverk för skogsrelaterade åtgärder på EU-nivå och strävar efter bättre samordning av politikområden i frågor som rör skog och skogsbruk. Den ska också prioritera fortsatt multifunktionell användning av skogar, ett hållbart skogsbruk samt en bättre samordning av EU:s politik och lagstiftning som påverkar skog och skogsbruk i medlemsländerna.³

EU:s uppdaterade bioekonomistrategi från 2018 syftar till att utveckla samt påskynda utbyggnaden av en hållbar och cirkulär europeisk bioekonomi. Detta ska man göra genom att stärka och skala upp de biobaserade sektorerna, samt låsa upp investeringar och marknader. EU ska investera i att påskynda utbyggnaden av lokala bioekonomier över hela Europa samtidigt som man ska ge ökade anslag för att förstå bioekonomins ekologiska gränser.⁴

3.3.1 EU:s gröna giv

I december 2019 lanserade EU-kommissionen en europeisk grön giv som är en ny tillväxtstrategi för EU. Ambitionen är att Europa ska bli världens första klimatneutrala världsdel till 2050. Givens är ett åtgärds paket som ska bidra till att allmänheten och näringslivet i EU kan dra nytta av en hållbar grön omställning. Initiativet omfattar en färdplan och åtgärder på många områden, till exempel stora utsläppsminskningar, investeringar i spetsforskning och innovation och bevarande av den biologiska mångfalden i EU. EU-kommissionens gröna giv kommer att diskuteras av övriga europeiska institutioner under 2020. Om den antas innebär det troligtvis stora revideringar av flera EU-direktiv som kommer att påverka svenskt skogsbruk och den skogliga bioekonomin.

3.4 Sveriges nationella skogsprogram

Regeringen lade i maj 2018 fram Sveriges nationella skogsprogram med visionen ”Skogen, det gröna guldets, ska bidra med jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi”. Programmet har fem fokusområden och har målsättningar som ska fungera som vägvisare för alla aktörer inom skoglig bioekonomi. Till skogsprogrammet är även en handlingsplan knuten där 90 åtgärder finns med, som ska bidra med att nå programmet vision och mål. Flera av åtgärderna har redan finansierats där framförallt Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket har fått i uppdrag att genomföra åtgärderna.

Relevant för den här handlingsplanen är fokus-

3. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:21b27c38-21fb-11e3-8d1c-01aa75ed71a1.0017.01/DOC_1&format=PDF

4. https://ec.europa.eu/research/bioeconomy/pdf/ec_bioeconomy_strategy_2018.pdf#view=fit&pagemode=none

område 3 i det nationella programmet ”Innovationer och förädlad skogsråvara i världsklass”. Målsättningen är att svensk skogsnäring är världsledande när det gäller att skapa och ta tillvara innovationer och att hållbart producera förädlad skogsråvara samt tillgodose efterfrågan på hållbara, fossilfria varor och tjänster på globala marknader.

3.5 Jämställdhet, social och ekonomisk hållbarhet

En förutsättning för innovation och god utveckling är jämställdhet mellan kvinnor och män. I samtliga globala, europeiska och nationella strategiska dokument ses god jämställdhet som avgörande för att nå en hållbar utveckling.

Det finns ett tydligt samband mellan jämställd-

het, innovation och hållbar tillväxt. Tillväxt återspeglar till stor del hur människors kompetens, talang och skaparkraft tas tillvara, inte minst på arbetsmarknaden. Ökad jämställdhet betyder också ökad innovationskraft, och statistik visar att innovationsprojekt där män och kvinnor har samma makt att påverka blir mer framgångsrika.⁵ Ökad jämställdhet är också en förutsättning för en hållbar tillväxt genom att minska horisontell och vertikal segregation på arbetsmarknaden, det vill säga att kvinnor och män arbetar i olika näringsgrenar eller har olika yrken.

Inom den skogliga bioekonomin finns det mycket kvar att arbeta med inom jämställdhet. Ser vi till antalet sysselsatta i bioekonomin (inkluderat livsmedelskedjan) så är det 76 procent män och 24 procent kvinnor som arbetar i de olika sektorerna. Utvecklingen på totalen är

5. <https://www.vinnova.se/m/jamstalld-innovation/>

i princip oförändrad sedan 2011. Ser vi till de traditionella branscherna inom den skogliga bioekonomin så är det traditionellt sett väldigt mansdominerat. Inom skogsbruket i Örebro län arbetar 276 kvinnor och 1 014 män, inom byggindustrin är det 155 kvinnor och 1 654 män, inom pappersmassa- och trätilverkning är det 391 kvinnor och 1 620 män. Det egentliga undantaget är inom hotell och naturturism där det är lika stor andel kvinnor som män, 65 stycken kvinnor och 65 stycken män.⁶ På ägar-sidan är det mer jämställt; av länets cirka 8 700 privata skogsägare är nästan 40 procent kvinnor.

Social hållbarhet kan verka som en framgångsfaktor. En inkluderande skoglig bioekonomi är en bioekonomi som tar vara på hela potentialen för utveckling. Skogen har en viktig roll för invånarna i Örebro län både som hälsofrämjare och utflyktsmål.

Att tänka nytt kring vilka förmågor som kan lösa vilka problem och utmaningar, gäller såväl inom kunskapsutvecklingen som i ledet där lösningen ska förverkligas genom den skogliga bioekonomin.

Hållbar tillväxt och ekonomisk hållbarhet är en viktig aspekt i den skogliga bioekonomin. Förståelsen kring skogen som en ömtålig resurs som vi behöver hushålla med måste vara en integrerad del i den skogliga bioekonomin då den ger oss förutsättningar för hur vi kan använda, vårda och underhålla skogen som resurs. Detta för att skapa långsiktigt hållbara värden genom bättre utnyttjande, återanvändning och återvinning av förnybara resurser. Vi ska hushålla med ändliga resurser i dag så att även framtida generationer kan få sina behov tillgodosedda.

6. Bioekonomi – regioner i samverkan med statistik från SCB

4 Styrande strategier och mål

Denna handlingsplan är en del av Örebro läns regionala skogsprogram och för att handlingsplanen ska vara så relevant som möjligt är det viktigt att den förhåller sig till andra uppsatta visioner, mål och strategier i det regionala utvecklingsarbetet. Bioekonomi, skogsråvara och innovation angränsar till flera redan antagna handlingsplaner och strategier och för att göra vårt arbete i regionen så starkt och kraftfullt som möjligt är det viktigt att det finns en samverkan mellan de olika styrdokumenterna. I detta kapitel lyfts de strategier och handlingsplaner som relaterar till detta område.

4.1 Regional utvecklingsstrategi för Örebro län

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) från 2018 är en strategi för utvecklingen av Örebro län fram till 2030 och är framtagen tillsammans med regionens alla kommuner och andra regionala aktörer. I RUS finns en rad uppsatta mål som berör ett antal områden att arbeta med fram till 2030. Följande övergripande mål finns definierade:

- hög och jämlik livskvalitet
- stark konkurrenskraft
- god resurseffektivitet.

De tre övergripande målen är alla relevanta för denna handlingsplan och det regionala skogsprogrammet. Flera av målen har direkt eller indirekt koppling till denna handlingsplan och fokusområde 3 ”innovationer och en förädlad skogsråvara i världsklass” i det nationella skogsprogrammet. Målen att öka innovationskraften, entreprenöriell aktivitet, attraktionskraft och

konkurrenskraft syftar allt till denna handlingsplan. Samtidigt ska detta göras med en god resurseffektivitet som ska leda till en minskad klimatpåverkan och en ökad biologisk mångfald.

I RUS lyfts bioekonomi och skogsbruk framförallt fram i prioriterat område konsumtion och försörjning. Där skriver man att skogsnäringen har en nyckelroll i utvecklingen av en mer biobaserad samhällsekonomi, där både traditionella och nya varor och tjänster produceras av en hållbar skogsråvara som ersätter fossila och ändliga råvaror.⁷ Önskat läge 2030 är en utvecklad bioekonomi inom skogsbruket. Skogen nämns också under området upplevelser och evenemang. Under detta område pekas skogen ut som en viktig förutsättning för många företagare som arbetar med naturturism. Det är viktigt med god samverkan mellan naturturismens intressenter och skogsägarna, så att skogen kan användas såväl som en hållbar råvara, som för naturturism och friluftsliv samt för att främja den biologiska mångfalden.

4.2 Innovationsstrategi Örebroregionen – en strategi för Smart specialisering

Region Örebro län tog i april 2017 beslut om en

7. <https://www.regionorebrolan.se/Files-sv/%c3%96rebro%20l%c3%a4ns%20landsting/Regional%20utveckling/Regional%20utvecklingsstrategi/Dokument/2018/RUS%20f%c3%b6r%20webb.pdf>

Innovationsstrategi för Smart Specialisering. Strategin pekar på unika möjligheter till kunskapsutveckling och innovationsförmåga i länet. Strategin har två utpekade prioriterade områden, ”Livsmedel i skärningen mellan hållbarhet, hälsa, miljö och måltid” samt ”Autonoma, digitala och intelligenta produktionssystem”. Inget av områdena pekar ut innovationer inom skogsråvara som en unik möjlighet till innovationsförmåga. Däremot finns det flera kopplingar mellan de prioriterade områdena och innovation inom skoglig bioekonomi.

Inom det prioriterade området ”Livsmedel i skärningen mellan hållbarhet, hälsa, miljö och måltid” finns det starka kopplingar till förpackningsindustrin. På Örebro universitet finns forskning kring material, greppbarhet, tålig-
het med mera inom förpackningar. I länet finns redan en etablerad industri och med en större efterfrågan från livsmedelskedjan finns det starka synergier.

Den andra prioriteringen, ”Autonoma, digitala och intelligenta produktionssystem” kan ge utveckling inom det skogliga tech-området. Arbetet med autonoma system inom skogsbruket är en allt viktigare del för skogsindustrin och har stor utvecklingspotential. Ett tydligare samarbete i dessa frågor skulle kunna komma till nytta för företag inom den skogliga bioekonomin.

4.3 Handlingsplan för näringsliv och entreprenörskap

I handlingsplanen för näringsliv och entreprenörskap definieras de strategiska inriktningarna inom området näringsliv och entreprenörskap

i regionen mellan 2018 och 2022. Potentialen för tillväxt inom bioekonomin lyfts som ett mål som regionen ska arbeta med. Klimatutmaningen gör att företag måste arbeta mer aktivt med miljövänliga material och vara mer innovativa i sina val av affärsmodeller.

I den strategiska utmaningen att skapa ett företagsklimat där entreprenörer har goda förutsättningar att starta, driva och utveckla företag är ett insatsområde att skapa strukturer och institutionella ramar för att utveckla bioekonomin och den cirkulära ekonomin.

4.4 Energi- och klimatprogrammet för Örebro län 2017–2020

Skogen har som en naturlig kolsänka en viktig roll i klimatomställningen. Hur vi producerar och konsumerar skog har stor betydelse för att kunna nå de miljö- och klimatmål som Region Örebro län har satt upp nationellt och i vårt län.

Bioekonomi, skogsbruk eller skogsproduktion är inte ett utpekat insatsområde i energi- och klimatprogrammet men angränsar till flera av insatsområdena. Framförallt hur skogen kan vara en resurs i omställningen från ett fossilbaserat samhälle till ett förnybart. Innovationer av skogsråvaran kan till exempel bidra till att minska andelen fossila bränslen och också minska energiförbrukningen. Det tillkommer även en rad andra tillämpningsområden för skogsråvaran och intresset samt potentialen för bioekonomi är hög, vilket nämns i energi- och klimatprogrammet. Programmet kommer att revideras under 2020.

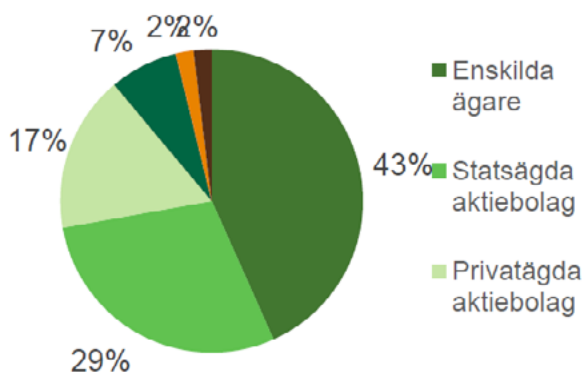
5 Nulägesanalys

5.1 Skogsbruket i Örebro län

Örebro län är ett skogslän med goda förutsättningar för att bruka och uppleva skogen. Länet består av 622 000 hektar skogsmark, vilket är 75 procent av den totala landarealen.⁸ I sydvästra delen av länet finns Tivedens nationalpark som är ett av länets mest besökta turistmål. Utöver Tiveden finns drygt 260 naturreservat, varav cirka 230 är statliga och resterande är kommunala. 597 000 hektar, alltså cirka 69 procent, av all skogsmark i länet är produktiv skogsmark. Örebro läns skogar ägs till största del av enskilda personer, statsägda bolag och privatägda aktiebolag (se figur).

5.2 Företagsstruktur av förädlad skogsråvara

År 2017 sysselsatte bioekonomin i Sverige drygt 335 000 personer, en minskning med cirka 2,2 procent sedan 2011. Även i Örebro län är trenden negativ: mellan 2011 och 2017 har sysselsättningen inom bioekonomin minskat med 2,2 procent jämfört med hela arbetsmarknaden som har ökat med 8,1 procent under samma period. Exkluderat jordbruket och livsmedels-

Figur 1 Ägarstruktur av skog i Örebro län

sektor står bioekonomin för 6 950 arbetstillfällen i Örebro län (2017). Sedan 2011 är utvecklingen något positiv och den sektor som står för flest arbetstillfällen är pappersmassa/trätillverkning men den bransch som har störst positiv utveckling i länet är byggindustrisektorn. Det är alltså främst inom jordbruket och livsmedelssektorn som man kan se en tydlig negativ trend. Det är en skev fördelning mellan män och kvinnor i branschen: 2017 var 76,2 procent av de sysselsatta i bioekonomin män och bara 23,8 procent kvinnor. Siffrorna är i princip oförändrade sedan 2011.⁹

Skogsägarkåren blir allt äldre och antalet unga skogsägare minskar, en demografisk trend som syns i hela landet. Det är stora ekonomiska värden i skogsfastigheter som ofta inte motsvarar produktions- eller avkastningsvärden, vilket kan försvåra generationsskiftet eller köp.

5.3 Marknad

Primärproduktionens närmsta marknad är i stora delar regional, majoritet av länets skogsråvara förädlas i länet eller närliggande län. Stora pappersmassatillverkare och sågverksindustri samt byggbolag utgör de största kanalerna för det som produceras i länet även om det finns några mindre företag som arbetar med bioplast, textil från cellulosa och bioenergi från skogliga restprodukter. Att sälja mer regionalt och lokalt är därför en utmaning. De stora aktörerna är få och har en hög rationaliseringsgrad. Primärproducenterna kan endast i mindre grad påverka priser och leveranser, och utbudet av alternativ för till exempel virke eller försäljning av skogsråvara är begränsat.

8. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/miljo/marken-i-sverige/>

9. Bioekonomi – regioner i samverkan med statistik från SCB

Enskilda producenter hittar också egna försäljningskanaler. Ett par exempel på innovativa vägar till marknaden är en ökad andel lokalt i den offentliga upphandlingen och producenters egna eller gemensamma initiativ för direktförsäljning till kund. En ökad lokal förädling skulle kunna bidra till den regionala produktionen och en ökad lönsamhet. Att tydligare involvera konsumenter i produktutveckling i den skogliga bioekonomin kan även det vara ett intressant sätt att nå nya grupper på marknaden.

Bristen på konkurrenskraftiga logistiklösningar för småskaliga producenter både i länet och i angränsande län är ett uttalat problem. Initiativ och satsningar kan bidra med värdefull kompetensutveckling på hållbar logistik kopplat till forskning på institutionen Center for Sustainable Business vid Örebro universitet.

5.4 Konsument

Konsumentens val har stor betydelse för den skogliga bioekonomin och en svårighet är konsumentens kunskap om den skogliga bioekonomin och/eller vilja att premiera de svenska/regionala skogsråvarorna. En annan del i detta är de delvis anonyma råvarorna i exempelvis bioförpackningar eller val av träslag i butik (konsumentens möjlighet till medvetna val). I länet finns det en potential för ökad andel svenska och lokala råvaror till en kundgrupp som efterfrågar det, framförallt byggindustrin. Under de senaste åren har konsumenternas intresse för de svenska mervärdena ökat, men det finns fortfarande mycket utrymme för att öka intresset och få fler att göra ett sådant medvetet val. Att hitta och locka konsumenter med innovativa naturupplevelser som också bidrar till de

nationella och regionala målen i den regionala utvecklingsstrategin är en viktig utmaning.

5.5 Koppling till besöksnäring, turism och social ekonomi

Skogen har starka kopplingar till besöksnäringen och turismen i vårt län. Två av de tydligaste exemplen på detta är Tiveden nationalpark och Bergslagsleden. Turismen till länet har ökat: 2019 hade Örebro län drygt 1,3 miljoner övernattningsar, vilket är en ökning med cirka 2 procent från 2018. Både Tiveden nationalpark och Bergslagsleden har haft en kraftig utveckling av antalet besökare. Mellan 2015 och 2019 har antalet besökare fördubblats på Bergslagsleden och även Tiveden har haft en explosionsartad utveckling av antal besökare. Vid entrén till Vitsand ökade antalet besökare från 60 000 till 75 000 mellan 2017 och 2018, men antalet besökare förväntas vara fler då det inte finns besöksmätare på fler platser. Intresset för att uppleva skogen blir allt större, vilket kräver att aktörer i dessa områden också tänker innovativt och hur skogsråvaran i detta fall kan förädlas på ett hållbart sätt för besökarna.

Skogens koppling till besöksnäringen, turismen och den sociala ekonomin belyser hur innovationer behöver stimuleras inom många värdekedjor. En förädlad skogsråvara kan och kommer att behöva vara mycket mer än nya materiella produkter på marknaden. För att hitta lönsamhet för en klimatsmart hållbar förädling av skogsråvaran kommer många innovationer även att behövas inom alla möjliga potentiella bruk av skogen. Det finns en stor potential i vår region att förädla de skogsbaserade upplevelseprodukter som redan finns, samt att hitta innovationer för att skapa nya.

Den sociala dimensionen av skogen är viktig och ur ett folkhälso- och friluftsperspektiv finns det också all anledning att tänka innovativt. Det finns flera internationella exempel på där man hälsocertifierar skogar, använder skog för rehabilitering och välmående samt skriver ut skogspromenader på recept. Förståelse kring skogens värde för landsbygdkommuner och för invånarna som bor där är också en förutsättning för att förstå hur vi ska arbeta med förädling och innovation i länet.

5.6 Länets förädlingsindustri

Det finns en betydande förädlingsindustri inom den skogliga bioekonomin i länet och den spänner över flera olika typer av branscher. I länet finns flera stora och en del mindre aktörer inom pappersmassa- och pappersvarutillverkning, tillverkning av trä och varor av trä, byggindustri och skogsbruk. Några av de största och mer etablerade företagen är Billerud Korsnäs

Skog & Industri, Munksjö Aspa Bruk, Moelven Valåsen och Sveaskog Förvaltnings.

Länet har även en framstående naturturism som också kan ses som en förädling av den skogsråvara som finns i länet. Tivedens nationalpark och Bergslagsleden lockar till sig allt fler besökare och naturturismen i Örebro län är viktig.

Den skogliga bioekonomin har inte varit lika högt prioriterad i Örebro som i exempelvis Värmland där offentlig sektor, privat sektor, civilsamhälle och lärosäte har haft en gemensam inriktning mot den skogliga bioekonomin under en längre period. I diskussion med aktörer inom länets skogliga förädlingsindustri finns det ett behov mellan näringslivet och övriga aktörer i innovationssystemet att stärka samverkan. Framförallt lyfts samverkan med företagsklustret Paper Province i Värmland men också med akademien.

5.7 Utbildning, kompetensförsörjning och forskning

5.7.1 Utbildning

Utbildningsnivån i näringslivet är avgörande för att öka värdet på produktionen i den skogliga bioekonomin och stärka attraktiviteten i yrken kopplade till bioekonomi. Örebro län har en utmaning kopplad till utbildningsutbudet för skog, natur och bioekonomi. Det finns brister på utbildning inom naturbruk samt yrkesutbildningar kopplade till skogsproduktionens första led. Länet har bättre utbud av utbildning och forskning inom logistik, affärsmodeller och teknikutveckling inom exempelvis förpackningar.

Idag finns en gymnasieskola för naturbruk i Örebro län, Kvinnerstaskolan. Utöver det finns inga gymnasieskolor inriktad på bruksdelen av skogsnäring. Däremot finns det flera skolor som erbjuder utbildningar inom naturvetenskap, bygg och anläggning, teknik etc., som alla kan tänkas leda till arbete inom den skogliga bioekonomin.

På Örebro universitet finns inga direkta utbildningar med kopplingar till skog och skogsbruk, men däremot finns flera utbildningar som angränsar den skogliga bioekonomin. Program inom miljöforensik, biologi, ekonomi och samhällsplanering har alla delar som är intressanta för bioekonomisektorn. I Skinnskatteberg i Västmanland, inte långt från gränsen till Örebro län, finns Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). På SLU finns skogsmästarprogrammet och där bedriver man nationell och internationell forskning inom området. SLU har även en forskningsstation i Grimsö, Lindesbergs kommun, även här bedrivs viss forskning mot den skogliga

bioekonomin. Gammelkroppa högskola är en skogsskola som ligger utanför Filipstad i Värmland. Region Örebro län delfinansierar skolan och sitter med i styrelsen. Skolan erbjuder en tvåårig utbildning inom skogsteknik och utbildar cirka 25 skogstekniker vartannat år.

5.7.2 Kompetensförsörjning

I ett arbete som angränsar till den skogliga bioekonomin gjordes 2017 en analys av bioekonomisektorn i länet.¹⁰ Ett viktigt strukturellt hinder som dök upp under intervjuerna var kompetensförsörjning, något som skogssektorn delar med flera andra branscher. Angränsande till detta finns en utmaning med generationsskiften inom branschen, det faktum att medelåldern är hög och andelen företagare inom skogssektorn blir mindre.

10. Kartläggning av Bioekonomi i Örebro län – Oxford Research

Kompetensförsörjning anges som en möjlig orsak till att det är svårt att identifiera innovativa satsningar och entreprenöriella förebilder inom den skogliga bioekonomin. Lärande och utbildning för de mindre aktörerna såväl som de större bolagen kan bidra till en lösning, även om det är mer komplext än så och innefattar allt från lönsamhetsproblematik och utvecklingsmöjligheter till yrkets övergripande attraktionskraft.

Att arbeta med utbildning och mobilisering av nästa generations företagare inom den skogliga bioekonomin är avgörande för branschens överlevnad och för länets möjligheter att öka såväl produktionsvolymerna som förädlingsvärdet.

5.7.3 Forskning

Örebro universitet har en central roll i regionens forskningsutveckling. I slutet av 2019 invigdes ett nytt centrum för forskning inom hållbart företagande vid universitetet. Det nya centret kommer att bedriva forskning inom exempelvis cirkulär ekonomi, hållbara värdekedjor och hållbar logistik, vilket angränsar flera viktiga aspekter av den skogliga bioekonomin. På universitetet bedrivs det också forskning inom förpackningar, på institutionen för naturvetenskap och teknik. Det forskas på material, greppbarhet, kvalitet och upplevelse. Detta område är intressant för förpackningsindustrin och forskningen kan hjälpa både logistikföretag och livsmedelsindustri att hitta mer klimatsmarta förpackningar som kan ersätta de fossilbaserade förpackningar som delvis används idag.

På Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i Skinnkatteberg bedrivs forskning inom skogsområdet och samverkan mellan SLU och regionala

aktörer i Örebro län finns sedan länge. Forskning inom områdena bioekonomi, skogsekonomi och politik, skogsindustriell ekonomi, hållbart skogsbruk, biologisk mångfald och landsbygdsutveckling är viktig för att förstå värdekedjorna med skoglig bioekonomi. En utökad samverkan med SLU kommer att stärka kunskaperna om skoglig bioekonomi i Örebro län.

5.8 Innovation

Forskning och innovation är avgörande för en långsiktigt konkurrenskraftig skoglig bioekonomi. Begreppet innovation är brett och betyder olika för olika människor. En innovation kan vara en ny idé som exempelvis en ny produkt, lösning, affärsidé, tjänst eller teknik som inte är etablerad sedan tidigare och som når en marknad eller användning.

Inom den skogliga bioekonomin finns det såväl behov som möjligheter att utveckla många typer av innovationer. Initiativkraften för detta arbete kommer ofta ur företagen själva och kunskapsutvecklingen som sker i det befintliga näringslivet är därför viktig att bejaka. All innovationsutveckling sker inte i samverkan mellan akademi och näringsliv, utan mellan företag eller i samverkan mellan företag och det offentliga. Av det skälet är det avgörande att skapa mötesplatser där dessa olika intressen kan brytas mot varandra och generera ny kunskap, ny utvecklingsförmåga, till gagn för länet.

I Region Örebro läns innovationsstrategi för smart specialisering kan det finnas flera synergier mellan den skogliga bioekonomin och de innovationsstrategiska prioriteringarna. Bioekonomi är däremot en uttalad målsättning i regionens

handlingsplan för näringsliv och entreprenörskap. Nära samarbete med näringslivet är en förutsättning för innovation inom den skogliga bioekonomin.

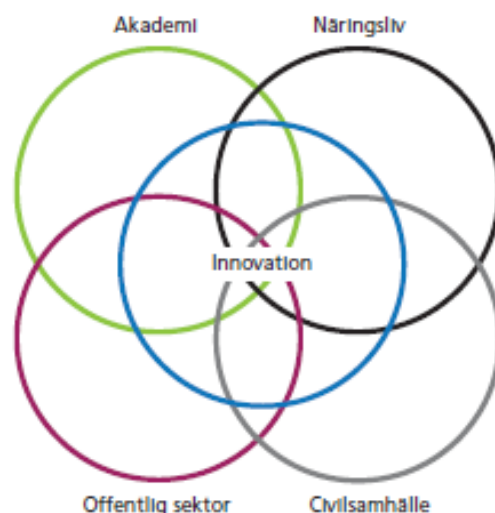
För att nå målet om mer innovation och en förädlad skogsråvara i världsklass krävs samverkan mellan flera regionala aktörer. I Region Örebro läns innovationsstrategi har man utgått från arbetssättet som kallas quadruple helix vilket är en modell för innovationssystemet (figur 2). Denna handlingsplan vill fokusera på en femte dimension i en utvecklad modell för innovationssystemet som kallas för quintuple helix (figur 3). Förutom akademi, näringsliv, offentlig sektor och civilsamhälle inkluderas också naturkapitalet i innovationssystemet. Naturkapitalets roll i innovationssystemet är avgörande för att nå de hållbarhetsmål som satts upp i den regionala utvecklingsstrategin samt på europeisk och nationell nivå, och det är också viktigt för att snabba på omställningen till ett koldioxidneutralt samhälle.

Tanken med att föra in en femte dimension i innovationssystemet är att få ytterligare förståelse mellan kunskap och innovation. Denna förståelse är central för att nå en hållbar utveckling i länet.

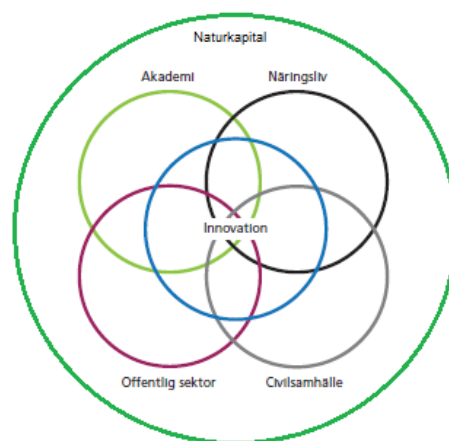
Kunskapen om naturkapitalet är viktig när denna handlingsplan tas fram där innovation är knutet mot en naturresurs, i detta fall skogsråvara, och där vi behöver kunskap och förståelse om våra begränsningar och möjligheter.

5.8.1 Innovationsstödjande strukturer

Örebro län är relativt rikt på företag inom de branscher och skärningspunkter där bioekonomin finns, även om den snävare defini-

Figur 2 – Quadruple helix

Figur 3 – Quintuple helix

tionen mot skoglig bioekonomi minskar antalet. Däremot saknas i dagsläget strukturer och institutionella ramar för att driva innovations- och utvecklingsmöjligheterna för skoglig bioekonomi som sådan i regionen. Denna typ av strukturer skulle kunna utgöras av exempelvis kluster och branschutvecklande satsningar inom delar av bioekonomin. Den typen av bransch-

initiativ har dock lyst med sin frånvaro. Det offentligt finansierade regionala innovationssystemet (inklusive forskningsresurser) och de aktörer som ingår i det kan inte sägas vara specialiserat i inriktning mot den skogliga bioekonomin.

Systematisk kompetens för affärsutveckling förefaller idag inte finnas i länet i någon större utsträckning ur ett innovationsperspektiv inom skogsbaserad bioekonomi. Nischade aktörer finns, men inte strukturerade ambitioner för samverkan i någon större skala. Alfred Nobel Science Park har i projektform berört övergripande frågeställningar om cirkulär ekonomi och biobaserade förpackningslösningar till livsmedelsindustrin där bland annat flera av länets viktiga bolag inom sektorn varit delaktiga. Det har dock handlat om enskilda projekt och inga initiativ med strukturomvandlande ambitioner eller klusterinitiativ.

I dagsläget finns det inga kluster eller klusterbildningar kring bioekonomi i länet och det förekommer inga strategiska samarbetsnätverk ens i lösare former. Ett antal av länets tongivande bolag är medlemmar i Paper Province (se nedan), men i vilken utsträckning dessa är aktiva och drivande i utvecklings- och innovationsarbete är oklart.

I direkt närhet till Örebro län finns landets ledande innovationsmiljö inom skoglig bioekonomi, Paper Province i Värmland. Det är en så kallad Vinnväxt-miljö som 2013 beviljades en tioårig finansieringsbas av Verket för innovationssystem, Vinnova. Syftet är att bygga en internationellt erkänd innovationsmiljö i regionen, kopplad till skogsbaserad bioekonomi.

Miljön hämtar relevans i Region Värmlands fokus på skoglig bioekonomi i sin strategi för Smart Specialisering, där även Karlstad Universitet är en viktig samverkanspart som forskningsaktör. Viktigt att notera är att alla Vinnväxt-miljöer har ett nationellt uppdrag, vilket borgar för goda samverkansmöjligheter.

I Värmland finns även en inkubator specialiserad på bioekonomi. Sting bioeconomy stöttar företag inom bioekonomiområdet som har ambitionen att växa på en internationell marknad. Sting har precis som Paper Province en överregional ambition och välkomnar företag från angränsande län. Sting har hjälpt flera nu framgångsrika företag med unika lösningar som är baserade på förnybara resurser.

6 Resultat

Den analys som gjordes under hösten 2017 av Oxford Research AB¹¹ på initiativ av enheten för energi och klimat på Region Örebro län har tillsammans med diskussioner och workshop med referensgruppen till det regionala skogsprogrammet samt intervjuer med regionala aktörer legat till grund för en samlad analys av möjligheter och utmaningar inom fokusområde 3 i det regionala skogsprogrammet. Analysen har utgjort grunden för de identifierade insatsområdena och aktiviteter kopplade till dessa.

6.1 Insatsområden och prioriterade aktivitetsområden

I förankringsarbetet med denna handlingsplan framkommer det i såväl analys och underlagsarbetet att vissa aktörer inom den skogliga bioekonomin har en naturlig samverkansplattform genom Paper Province. Andra aktörer har dock inte dessa möjligheter och där finns det ett behov av en neutral plats där aktörer inom olika delar av den skogliga bioekonomin med olika bakgrund och utgångspunkter möts. En plats där idéer utvecklas och skapar nytta för samhällsutvecklingen. Efterfrågan finns att skapa samordning och ökad kunskap och att därefter börja arbeta mer systematiskt med utveckling av dessa frågor. Områden där det finns ett intresse för regionala aktörer inom den skogliga bioekonomin är exempelvis träbyggnation, förpackningsindustri, logistik, biobränslen och naturturism.

Det övergripande målet är att regionen har en cirkulär och biobaserad ekonomi med en effektiv förädling av skogsråvaran, där innovativa produkter och tjänster utvecklas och bidrar till en hållbar tillväxt i hela länet. För att nå det målet

krävs förutom en samverkan inom den skogliga bioekonomin också tydligare spelregler för näringslivet i flera olika sektorer. Otydligheter kring regler och villkor gör att näringslivet har svårt att se långsiktigheter, vilket skapar problem i omställningen till en bioekonomi. Offentlig sektors roll i omställningen till en bioekonomi pekas också ut som en central del. Framförallt är det kraften i offentlig upphandling där man kan ställa krav på material och ursprung. Offentlig sektor kan också tydligare väga in den sociala dimensionen i skoglig bioekonomi gentemot sjukvård och skolor.

6.2 Insatsområden

6.2.1 Den skogliga bioekonomin

Länet har en cirkulär och skoglig bioekonomi med en effektiv förädling av skogsråvaran. Efterfrågan drivs av kunder som har kunskap och möjlighet att göra medvetna val. Dessa val bidrar till att driva marknaden mot en cirkulär bioekonomi. Nya innovativa produkter och tjänster utvecklas och bidrar till en hållbar tillväxt i hela länet.

Marknaden ska möta efterfrågan och behov, men kan även skapa efterfrågan för en ökad skoglig bioekonomi. Oavsett marknad finns en utmaning att kunna leverera rätt mängd till rätt kvalitet. Att produktionen ska vara hållbar ur tre perspektiv – miljömässigt, socialt och ekonomiskt – är självklart. När vi bygger på våra regionala styrkor skapar vi mervärden som är viktiga att kommunicera för att stärka vår unicitet och särprägel. Dessa mervärden kan ge oss fördelar och öppna nya marknader, både för samarbeten med andra regioner och för export av produkter ur den regionala skogliga bioekonomin.

11. Kartläggning av bioekonomi i Örebro län – Oxford Research

Prioriterade aktivitetsområden:

- **Öka kunskapen om den regionala bioekonomin och mervärdet den ger länet.** Omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi har många fördelar och är nödvändig på sikt. En regional och lokal bioekonomi kommer att generera jobb och en hållbar tillväxt.
- **Verka för att näringslivet ställer om till hållbara affärsmodeller som stärker den regionala cirkulära bioekonomin.** Näringslivets konkurrenskraft på sikt kräver en omställning från en linjär till cirkulär affärsidé och även en omställning från fossila material till hållbara biologiska material.
- **Öka förståelsen kring regionala skogsföretags exportvärde.** Ökat medvetande

runt det svenska och regionala mervärdet i den skogliga bioekonomin och dess exportvärde. Stärkt exportstöd för att öka värdet på det som produceras i länets skogliga bioekonomi kan ge nya och utvecklade marknads-möjligheter.

- **Stötta utveckling och innovation inom hållbara logistiklösningar.** Länets starka position som logistikregion och forskningen runt hållbar logistik vid Örebro universitet innebär en möjlighet att utveckla värden i hela distributionsled, från småskalig produktion till storskalig förädlingsindustri. Effektiva och kunskapsdrivna logistiklösningar gör utveckling möjlig i hela länets skogliga bioekonomi och bekräftar landsbygdsperspektivet i aktiviteter kopplade till handlingsplanen.

- **Kommunicera den regionala naturturismens roll inom den regionala bioekonomin för att få fler att uppleva de skogliga värdena.** Örebro län har unika regionala förutsättningar kopplat till skoglig naturturism. Det behövs ytterligare samverkan med aktörer inom skoglig naturturism som främjar innovation och förädling inom området.
- **Inkludera den sociala dimensionen i den skogliga bioekonomin för att främja folkhälsa och friluftsliv.** Skogen har en viktig funktion för mänskligt välmående och flera insatser kopplat till innovation och förädling av tjänsterna mot folkhälsa och friluftsliv kommer att stärka den skogliga bioekonomin i länet.
- **En ökad träanvändning i nyproduktion av byggnader.** Det finns en efterfrågan på dialog och samverkan kring den skogliga värdekedjan för trämaterial till nybyggnation. Kunskap om efterfrågan från konsument till materialanpassning för lokala virkesproducenter är centralt för ett mer hållbart byggande i länet.
- **Stödja utvecklingen kring innovativa hållbara förpackningar.** Förpackningsindustrin är stark i länet och vid Örebro universitet finns även framgångsrik forskning. Flera synergier finns mellan livsmedelssektorn och förpackningsindustrin och ska tas tillvara.
- **Förståelse kring den skogliga bioekonomins roll för produktion av hållbart biodrivmedel.** Biobränsle från skogen skulle i framtiden kunna ersätta fossila bränslen. Det finns intresse kring skogens resurs för utvinning av drivmedel till lätt trafik, tung trafik och flygindustrin. Huruvida skogrester som grenar och rötter gör mest klimatnytta som

drivmedel till fordonsflottan eller till flygjetbränsle är omdiskuterat. Ytterligare kunskap i frågan är önskvärd för att ta ett rättvist beslut om var skogens restprodukter gör mest nytta.

6.2.2 Offentlig sektor

Länets offentliga aktörer driver efterfrågan på varor och tjänster ur den regionala skogliga bioekonomin. Offentlig upphandling har en roll i alla insatsområden. Som kunskapsspridare, kund och förebild inom konsument och marknad, som innovationsupphandlare och kunskapsspridare inom kunskap och innovation samt som villkorställare inom offentlig upphandling.

En generell kunskapshöjning om den skogliga bioekonomin ur ett systemperspektiv är viktig och här kan offentlig sektor spela en avgörande roll i flera led (som till exempel konsument, producent och distributör). Genom att påverka i flera delar av den regionala skogliga bioekonomin kan positiva samhällsnyttor skapas med hjälp av hållbar logistik samt upphandling av ekologiska svenska och regionalt producerade biomaterial.

I rollen som upphandlare kan offentlig sektor ha höga ambitioner i att kunna både ställa och efterleva de krav som de själva kan definiera i policyer och riktlinjer.

Prioriterade aktivitetsområden:

- **Öka förståelsen för den skogliga bioekonomins roll i offentlig upphandling.** Offentlig upphandling kan fungera som en tydlig kravställare genom att upphandla såväl funktion som specifika värden ur länets skogliga bioekonomi.

- **Stötta arbetet kring val av trämaterial i nybyggnationer i samtliga av länets kommuner.** Länets kommuner och dess bostadsbolag har möjlighet att påverka material i nybyggnation av bostäder, skolor, sportarenor etc. Att visa förståelse för klimatnyttan med trämaterial i byggnation är viktig för omställningen till ett mer hållbart samhälle.
- **Samverka med sociala aktörer kring skogens effekter för folkhälsan.** Hälso- och sjukvården kan på ett tydligare sätt samverka med sociala aktörer för att främja tjänsterna och metoderna kring skogens roll för folkhälsan.

6.2.3 Forskning och innovation

Samverkan mellan offentlig sektor, forskning, näringsliv, civilsamhället och naturkapitalet skapar möjligheter till utveckling inom den skogliga bioekonomin. Långsiktig samverkan skapar acceleration och kunskapsutveckling i bioekonomin, ökad innovationskraft och främjar företagens entreprenörskap. Strategisk samverkan säkrar kompetensförsörjning och kunskapsutveckling i hela den skogliga bioekonomin.

Skogssektorn är ett kreativt område med många möjligheter till innovativa lösningar i flera led av kedjan. Att hitta effektiva former för samverkan är därför av yttersta vikt. Samverkan skulle kunna effektiviseras genom att nyttja befintliga strukturer och plattformar samt skapa en gemensam utvecklingsplattform med fokus på den skogliga bioekonomin i länet. Detta kan stärkas ytterligare genom att dessutom begränsa områdena inom vilka innovationerna eftersträvas.

Strategisk samverkan med länets stora skogsindustriföretag kan accelerera innovationsutvecklingen inom området. Att motivera dessa att tillhandahålla test och demomiljöer och att initiera och bidra till utvecklingsarbete i nära relation till Örebro universitet, offentlig sektor och små företag inom den skogliga bioekonomin, är en nyckel till utveckling.

Prioriterade aktivitetsområden:

- **Öka förståelsen om naturkapitalets roll i innovationssystemet.** Naturkapitalets roll i innovationssystemet är viktigt för att nå de hållbarhetsmål som satts upp i den regionala utvecklingsstrategin samt på europeisk och nationell nivå, och det är också viktigt för att snabba på omställningen till ett koldioxid-neutralt samhälle.
- **Stärka kopplingen mellan Örebro universitet, näringslivet och Paper Province.** I det redan etablerade företagsklustret Paper Province i Värmland finns mycket kunskap att hämta. Flera företag i länet är redan medlemmar i klustret och en närmare samverkan med Paper Province skulle vara positiv för länets skogliga bioekonomi. Att koppla ihop Örebro universitets forskning kring hållbar logistik och cirkulära affärsmodeller med Paper Province kunskaper inom den skogliga bioekonomin skulle stärka samverkan mellan Örebro län och Värmland.
- **Öka kunskapen hos aktörer verksamma inom innovation och företagsutveckling.** Att synliggöra den skogliga bioekonomins företag i det näringslivs- och innovationsfrämjande systemet kan vara viktigt för före-

tagens utvecklingsmöjligheter. Att skapa tillfällen för ömsesidigt lärande mellan aktörer som erbjuder affärs- och företagsutveckling och den skogliga bioekonomin företag kan skapa nya perspektiv och fördjupad förståelse för de behov som hindrar utveckling för branschens företag.

6.2.4 Regler och villkor

Alla delar i den skogliga bioekonomin är avhängiga av regler och villkor på olika sätt. I den skogliga bioekonomin är många regler kopplade till att vi ska ha levande skogar och att produktionen i alla led ska ha så låg miljöpåverkan som möjligt. Inom primärproduktionen finns regler kopplade till EU:s miljöpolitik. Skogsföretagen påverkas också av regler inom till exempel upphandling och även inom olika certifieringar.

För att regler och villkor ska kunna underlätta och utveckla företagande och hållbar tillväxt är det viktigt att arbeta med attityder, ökad kunskap och kompetens. God dialog, kompetens och förståelse för olika delar av den regionala skogliga bioekonomin behov är också viktigt i arbetet med att väga olika samhällsintressen mot varandra.

Prioriterade aktivitetsområden:

- **Vara proaktiv i diskussioner med relevanta aktörer på nationell och internationell nivå kring utveckling inom skoglig bioekonomi.** Nationella och europeiska regleringar styr utvecklingen inom den skogliga bioekonomin och länets aktörer måste få hjälp att kommunicera sina utmaningar i länets befintliga kanaler till nationella och internationella institutioner.
- **Påverka nationella och europeiska institutioner om länet har en avvikande position kring skoglig bioekonomi.** Nationella och europeiska regleringar kan skilja sig från regionala uppfattningar inom området skoglig bioekonomi. Regionen har en roll att kommunicera avvikande positioner till makt-havare på nationell och europeisk nivå.
- **Ökad kompetens, god dialog och samverkan inom regler och villkor.** Förståelse kring innovationssystemets aktörers utmaningar och möjligheter på kort och lång sikt inom den skogliga bioekonomin är en förutsättning för utveckling inom området.

7 Samverkan och genomförande

En väl fungerande samverkan är avgörande för att nå det övergripande målet och för att handlingsplanens prioriterade aktivitetsområden ska utföras på ett framgångsrikt sätt. Region Örebro län och Länsstyrelsen i Örebro län har ett utvecklat och fungerande samarbete kring det regionala skogsprogrammet med denna handlingsplan inkluderat. Ett fortsatt fruktbart samarbete mellan Region Örebro län och länsstyrelsen är viktigt för att uppnå alla fokusområden i det regionala skogsprogrammet.

Näringslivets engagemang i den skogliga bioekonomin är mycket viktigt. De små och medelstora företagen samt de stora industrierna måste uppleva att de samverkansstrukturer som byggs upp är relevanta och bidrar med utveckling för företaget. Viktigt är att dessa samverkansstrukturer leder till ny kunskap, fler jobb samt nya lösningar, produkter och tjänster. Näringslivets engagemang, från primärproducenter, via distributörsledet till förädlade företag, behöver göras möjligt och uppmuntras genom samverkan kring den skogliga bioekonomin.

Nära samverkan med länets kommuner är viktig för kunskap och förståelse kring upphandlingsfrågor, fysisk planering och landsbygdsutveckling. Olika branscher inom den skogliga bioekonomin är mer eller mindre relevanta för länets olika kommuner. Förståelse för vilka utmaningar och möjligheter har varit viktig när denna handlingsplan utarbetats och kommer även att vara viktig för genomförandet av det regionala skogsprogrammet.

Samverkan med Örebro universitet och SLU är även viktig för att främja innovation i den skogliga bioekonomin. Ett mer etablerat wutbyte

mellan lärosätena och länets övriga aktörer kommer att skapa större tyngd i frågorna.

Sveriges nationella skogsprogram ses som en plattform utifrån vilken genomförandet av politiken ska få stöd fram till 2030. Länets regionala skogsprogram har också en ambition om att uppnå programmet övergripande mål till 2030 så även denna handlingsplan. De prioriterade aktiviteterna kommer att påbörjas omgående och kommer att formuleras i nära samverkan med relevanta aktörer.

Region Örebro län kommer verka för att det övergripande målet i denna handlingsplan uppnås. Regionen har regeringsuppdraget att både verka som regionalt utvecklingsansvarig (RUA) samt samordna insatser för regional tillväxt och besluta om hur medel för regional tillväxt ska användas.

Bildförteckning

Framsida	Illustration – Mattias Käll
Sidan 5	Foto – Pressbild, Region Örebro läns bildbank
Sidan 8	Foto – Jessica Jeppson
Sidan 11	Grafisk illustration – FN:s globala mål, Agenda 2030
Sidan 13	Foto – Joseph Mohyla, Getty images
Sidan 14	Foto – Jessica Jeppson
Sidan 15	Illustration – Mattias Käll
Sidan 19	Foto – Laxå kommun Foto – Jessica Jeppson
Sidan 20	Foto – Jessica Jeppson
Sidan 21	Foto – Jessica Jeppson
Sidan 22	Foto – Valentin Rusanov, Getty images
Sidan 26	Foto – Jessica Jeppson
Sidan 28	Foto – Free photos, Pixabay
Sidan 30	Foto – Region Örebro läns bildbank Foto – Jessica Jeppson
Sidan 33	Foto – Jessica Jeppson
Sidan 35	Foto – Jessica Jeppson

Diarienummer: 20RS2888. Version: 1:2021.

Det här är Örebro läns handlingsplan för skogsråvara

Örebro län arbetar för att uppnå målen i Agenda 2030 och Parisavtalet. Att lämna det fossilbaserade samhället som har byggts upp är helt nödvändigt för att uppnå dessa mål och att utveckla den skogliga bioekonomin är en viktig pusselbit i detta.

Denna handlingsplan pekar ut en riktning med ett övergripande mål att regionen har en cirkulär och biobaserad ekonomi med en effektiv förädling av skogsråvaran, där innovativa produkter och tjänster utvecklas och bidrar till en hållbar tillväxt i hela länet.

Våra regionala behov, specialiseringar och specifika utmaningar i länet ska styra innehållet i arbetet. Genom detta bidrar Örebro län även till målen i det nationella skogsprogrammet och den regionala utvecklingsstrategin.

Fyra insatsområden har tagits fram med flera prioriterade aktivitetsområden mot områden som pekats ut i dialog med näringsliv, offentlig sektor, akademi och civilsamhälle samt med en utgångspunkt i naturkapitalets begränsningar och möjligheter.

För ett lyckat genomförande av handlingsplanen behövs inter-regional, nationell och internationell samverkan. Men kanske viktigast är att vi inom vårt län hittar effektiva sätt att samverka för att nå våra gemensamt uppsatta mål.

Region Örebro län

Telefonnummer: 019-602 10 00
Besöksadress: Eklundavägen 1, Örebro
Postadress: Box 1613, 701 16 Örebro
E-post: regionalutveckling@regionorebrolan.se
<https://utveckling.regionorebrolan.se>

Region Örebro län